

KS. GRZEGORZ LESZCZYŃSKI
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Łódzkiego
ORCID 0000-0003-4189-5165

REKURS DO DYKASTERII DUCHOWIEŃSTWA

Treść: Wstęp. – 1. Przedmiot rekursu. – 2. Motyw rekursu. – 3. Złożenie rekursu. – 4. Faza dowodowa. – 5. Decyzja organu hierarchicznego. – Wnioski.

Wstęp

Zgodnie z kan. 1737 § 1 KPK każdy kto twierdzi, że jest pokrzywdzony dekretem, może wnieść rekurs do hierarchicznego przełożonego tego, kto wydał dekret¹. Tak sformułowana norma kan. 1737 § 1 wyznacza zatem podmioty sporu administracyjnego, który staje się przedmiotem jego zaskarżenia do organu hierarchicznie wyższego od organu będącego autorem aktu. Podmiotem czynnym rekursu jest zatem osoba, która twierdzi, że jest pokrzywdzona dekretem. W myśl obowiązującego prawa rekurs może jednak wnieść jedynie osoba, która posiada ogólną zdolność prawną do podejmowania czynności i działań prawnych w Kościele, a także zdolność do występowania jako podmiot rekursu hierarchicznego w konkretnym wypadku. Oznacza to, że aby uznać kogoś za podmiot czynny rekursu nie wystarcza ogólna zdolność do podejmowania czynności prawnych w Kościele, ale wymagana jest konkretna legitymizacja

¹ Kan. 1737 § 1 brzmi: „Qui se decreto gravatum esse contendit, potest ad Superiorem hierarchicum eius, qui decretum tulit, propter quodlibet iustum motivum recurrere...”.

do występowania w konkretnej sprawie, a więc w odniesieniu do przedmiotu i motywu rekursu.

Podmiotem *ad quem* jest organ hierarchiczny, do którego wnoszony jest rekurs. A zatem jest to przełożony hierarchiczny organu administracyjnego, który wydał zaskarżony dekret lub inny akt administracyjny. Organem hierarchicznym pierwszego stopnia, do którego można wnieść rekurs hierarchiczny, jak wynika to z brzmienia kan. 1734 § 3, 1° KPK, jest biskup, w odniesieniu do wszystkich aktów administracyjnych wydanych przez organy mu podległe. Organem hierarchicznym wyższego stopnia, a więc takim, do którego można wnieść rekurs hierarchiczny od decyzji biskupa diecezjalnego i zrównanych z nim w prawie, jest odpowiednia co do materii dykasteria Kurii Rzymskiej. Jak zatem wygląda procedura w przypadku rekursu do Dykasterii Duchowieństwa, w kontekście przestępstw określonych w kan. 1395 KPK, w szczególności zaś w kan. 1395 § 3 KPK, najczęściej dziś będących przedmiotem procesów, zwłaszcza pozasądowych, w których zarzuca się duchownemu popełnienie przestępstwa przeciwko VI przykazaniu Dekalogu z osobą dorosłą?

1. Przedmiot rekursu

Zgodnie z kan. 1395 KPK przestępstwa przeciwko VI przykazaniu Dekalogu dokonane przez osobę duchowną winny być ukarane karą określoną przez Prawodawcę. Są to przestępstwa różnej natury. Duchowny konkubinariusz oraz duchowny trwający w innym grzechu zewnętrznym przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, wywołującym zgorszenie, powinien być ukarany suspensą, do której w przypadku uporów można dodawać inne kary, aż do wydalenia ze stanu duchownego. Z kolei duchowny, który na inny sposób dopuścił się przestępstwa przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu, jeśli zostało popełnione publicznie powinien być ukarany sprawiedliwymi karami, nie wyłączając w razie potrzeby wydalenia ze stanu duchownego. Jakkolwiek takie sytuacje się zdarzają, iż duchowni mieszkają w nieformalnym konkubinacie albo popełniają przestępstwa na sposób publiczny, to jednak biskupi diecezji rzadko wszczynają postępowanie mające na celu wymierzenie im kary. Stąd, z punktu praktyczne

o wiele istotniejszy jest przez kan. 1395 § 3 KPK, w którym czytamy: „Tą samą karą powinien być ukarany duchowny, który przemocą, groźbami lub przez nadużycie władzy popełnia przestępstwo przeciwko szóstemu przykazaniu Dekalogu albo zmusza kogoś do wykonywania czynności seksualnych lub poddawania się czynnościom”.

W tym miejscu należy zauważyć, iż w rozumieniu kan. 1395 § 3 KPK mamy do czynienia z czterema sytuacjami: przemocą czyli aktem seksualnym popełnionym wbrew woli drugiej osoby; stosowaniem gróźb czyli zapowiedzią wyrządzenia komuś krzywdy wraz z szantażem; nadużyciem władzy oraz zmuszaniem kogoś do wykonywania czynności seksualnych lub poddawania się czynnościom². W zależności od tego, jaki proces zostanie wszczęty, po przeprowadzeniu przez biskupa diecezji postępowania wstępnego, mamy do czynienia z procesem karnym sądowym lub procesem pozasądowym czyli administracyjnym. Proces karny sądowy kończy się wydaniem wyroku, zaś proces administracyjny wydaniem dekretu pozasądowego. Rekurs do Dykasterii Duchowieństwa z oczywistych względów składany jest w przypadku wydania dekretu pozasądowego. W przypadku procesu karnego sądowego mamy bowiem apelację do Trybunału wyższej instancji.

2. Motyw rekursu

Motywy rekursu, mówiąc ogólnie, jest wada kościelnego aktu administracyjnego. Wynika to z normy zawartej w kan. 1737 § 1 KPK, w myśl której rekurs hierarchiczny może być wniesiony z jakiegokolwiek słusznego motywu (*quodlibet iustum motivum*). Mówiąc o motywie rekursu chciałbym dokonać rozróżnienia, pomiędzy motywem formalnym (*causa petendi*) oraz motywem materialnym (*petitum*).

Jak zauważyłem w myśl kan. 1737 § 1 KPK, rekurs hierarchiczny może być wniesiony z jakiegokolwiek słusznego motywu (*quodlibet iustum motivum*). Sam termin *quodlibet* sugeruje, iż prawodawca interpretując w sposób szeroki motyw rekursu, nie ogranicza go

² Por. J. KRUKOWSKI, P. KALETA, *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego. Sankcje karne w Kościele*, tom. IV/2, Księga VI, Pallotinum, Poznań 2022, s. 323.

wyłącznie do sfery czysto legalnej. Co ważne prawodawca nie wymienia możliwych motywów rekursu i nie ogranicza ich jedynie do kwestii nielegalności aktu administracyjnego. Należy przy tym zauważyć, samo sformułowanie *iustum motivum* jest sformulowaniem bardzo szerokim, iż pewnością, oprócz motywu dotyczącego nielegalności aktu, zawiera w sobie również inne motywy, które mogą czynić dany akt administracyjny po prostu niewłaściwym w sensie merytorycznym. Co więcej, wydaje się, iż nawet motyw niestosowności aktu nie można wykluczyć spośród tych, które warunkują złożenie przez osobę zainteresowaną rekursu hierarchicznego³. Można zatem rozgraniczyć dwie grupy motywów formalnych, które mogą stać u podstaw złożenia rekursu hierarchicznego. Są to motywy związane z nielegalnością aktu administracyjnego oraz te związane z jego niestosownością.

Motyw formalny związany z nielegalnością aktu administracyjnego wynika z naruszenia normy prawnej pozytywnej lub naturalnej, a nawet zwyczajowej i może dotyczyć jakiegokolwiek elementu, który uczestniczy w tworzeniu aktu, a więc podmiotu, przedmiotu, przyczyny, celu, formy lub innego przymiotu wymaganego do jego ważności⁴. Jakkolwiek wskazanie motywów, w oparciu o które akt administracyjny może być uznany jako nielegalny nie jest trudne, o wiele trudniejszym zadaniem jest określenie motywów, w oparciu o które jakiś akt jest nieużyteczny lub niestosowny. Istotne jest, aby owa niestosowność czy nieużyteczność aktu mieściła się w granicach określonych przez czysto legalne rozumienie motywu oraz nazbyt subiektywne jego postrzeganie. W każdym razie motyw formalny rekursu obejmuje nie tylko nielegalność aktu administracyjnego, ale również jego niestosowność w sensie merytorycznym, o ile owa niestosowność przybiera prawną formę nieużyteczności lub szkodliwości.

Motywym podmiotowym rekursu jest konkretna prośba sformułowana przez jego autora. Jest zatem tym, o co autor rekursu prosi organ

³ Por. C. GULLO, *Il ricorso gerarchico: procedura e decisione*, w: *La giustizia amministrativa nella Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1991, s. 86-87.

⁴ Por. E. LABANDEIRA, *Trattato di diritto amministrativo canonico*, Giuffrè, Milano 1994, s. 580.

administracyjny, który będzie rozpatrywał wniesiony przez niego rekurs. Trudno zatem mówić o jakimś jednym motywie materialnym, gdyż może ich być po prostu wiele. W tym miejscu należy zadać istotne dla omawianej kwestii pytanie, a mianowicie czy organ hierarchiczny może podjąć decyzję w oderwaniu od konkretnej prośby sformułowanej przez autora rekursu, czy też w ścisłym sensie winien odpowiedzieć jedynie w swojej decyzji na prośbę sformułowaną. Pytanie, to nie jest bezzasadne, bowiem nie ma zgody autorów w tej kwestii. Hipotetycznie zatem organ administracyjny, ignorując prośbę sformułowaną przez autora rekursu mógłby podjąć decyzję nie tylko niekorzystną dla niego, ale nawet bardziej negatywną w stosunku do tej, która została zawarta w zaskarżonym akcie administracyjnym. Wydaje się jednak, że nie jest to postępowanie słuszne, gdyż organ hierarchiczny powinien ograniczyć swoje kompetencje wyłącznie do rozpatrzenia prośby zawartej w rekursie, a więc odpowiedzieć na wątpliwości tam sformułowane, podobnie jak ma to miejsce w przypadku skargi składanej w procesie sądowym, w myśl normy zawartej w kan. 1611, 1° KPK⁵. Postępowanie odmienne stawiałoby pod dużym znakiem zapytania zasadę sprawiedliwości i sporności, charakterystyczne przecież dla postępowania administracyjnego⁶.

Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. nie precyzuje, jakie możliwe formy może przybrać prośba zawarta w rekursie w postaci *petitum*. Formy te można jednak spróbować określić w oparciu o normę zawartą w kan. 1739 KPK, która precyzuje poszczególne rodzaje decyzji, jakie może podjąć przełożony hierarchiczny w odniesieniu do rozpatrywanego rekursu⁷. Z oczywistych racji osoba składająca rekurs nie może prosić o jego potwierdzenie, gdyż byłby

⁵ Kan. 1611, 1° KPK brzmi: „Sententia debet: definire controversiam coram tribunali agitatam, data singulis dubiis congrua responsione”.

⁶ Por. E. LABANDEIRA, *Il ricorso gerarchico canonico: petitum e causa petendi*, w: *La giustizia amministrativa nella Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1991, s. 82.

⁷ Kan. 1739 brzmi: „Superiori, qui de recursu videt, licet, prout casus ferat, non solum decretum confirmare vel irritum declarare, sed etiam rescindere, revocare, vel, si id Superiori magis expedire videatur, emendare, subrogare, ei obrogare”.

on bezzasadny. Rekurs sam w sobie oznacza bowiem, iż jego autor uważa go za nielegalny, nieużyteczny albo szkodliwy. Autor rekursu może natomiast prosić przełożonego, aby uznał zaskarżony akt administracyjny za nieważny, unieważnił go, odwołał, poprawił, zastąpił innym lub uchylił. Oznacza to, że w myśl kan. 1739 KPK istnieje sześć różnych form *petitum* rekursu, choć należy zauważyć, że w praktyce ostatnia z nich czyli uchylenie pokrywa się z zastąpieniem aktu, gdyż uchylenie wymaga jego ponownego wydania⁸.

3. Złożenie rekursu

Zgodnie z kan. 1737 § 1 KPK każdy, kto twierdzi, że jest pokrzywdzony dekretem może wnieść rekurs do hierarchicznego przełożonego tego, kto dekret wydał. Należy przy tym pamiętać o dyspozycji kan. 1732 KPK, że normy dotyczące dekretów odnoszą się również do innych konkretnych aktów administracyjnych, z wyjątkiem tych, które nie są z różnych racji zaskarżalne. Warunkiem koniecznym wniesienia rekursu jest zatem *gravamen* czyli przekonanie, iż akt administracyjny jest dla jego adresata krzywdzący z racji jego nielegalności, nieużyteczności lub po prostu szkodliwości.

Należy w tym miejscu zauważyć, że osoba wnosząca rekurs, zgodnie z normą zawartą w kan. 1738 KPK⁹, ma zawsze prawo posłużyć się adwokatem lub pełnomocnikiem i co więcej obrońca powinien być ustanowiony z urzędu, jeśli wnoszący rekurs nie ma obrońcy, a przełożony uzna to za konieczne. Norma zawarta w kan. 1738 przywołuje zatem normę ogólną zawartą w kan. 1481 § 1 KPK¹⁰, w myśl której

⁸ Por. E. LABANDEIRA, *I ricorso gerarchico*, dz. cyt., s. 84.

⁹ Kan. 1738 brzmi: „Reccurens semper ius habet advocatum vel procuratorem adhibendi, vitatis inutilibus moris; immo vero patronus ex officio constituatur, si reccurens patrono careat et Superior id necessarium conseat; semper tamen potest Superior magis expedire videatur, emendare, subrogare, ei ebrogare”.

¹⁰ Kan. 1481 § 1 brzmi: „Pars libere potest advocatum et procuratorem sibi constituere; sed praeter casus in §§ 2 et 3 statutos, potest etiam per se ipsa agere et respondere, nisi iudex procuratoris vel advocati ministerium necessarium exstimaverit”.

strona może swobodnie ustanowić sobie adwokata i pełnomocnika¹¹. Do adwokata i pełnomocnika, o których mowa w kan. 1738 KPK, odnoszą się również normy zawarte w kan. 1481-1490 KPK, w szczególności zaś te, które dotyczą prawa do przeglądania akt, proponowania dowodów, jak i zaznajomienia się z nimi w trakcie trwania postępowania. Należy jednak zauważyć, że odróżnieniu od procesu spornego, w myśl kan. 1481 § 3 KPK, uczestnictwo adwokata jest obowiązkowe, jeśli idzie o sprawy dotyczące dobra publicznego, z wyjątkiem spraw małżeńskich, uczestnictwo adwokata w rozumieniu kan. 1738 KPK jest jedynie fakultatywne. Zatem norma zawarta w kan. 1738 jest wyjątkiem od reguły określonej w kan. 1481 § 3, z racji na to, że postępowanie w sprawie rekursu hierarchicznego jest postępowaniem mającym na względzie nie interes prywatny autora rekursu, ale dobro publiczne. Wyjątek ten opiera się w głównej mierze na różnicy, jaka istnieje między postępowaniem sądowym a postępowaniem administracyjnym, jeśli idzie o ochronę praw danej osoby. Stąd prawo do ustanowienia adwokata i pełnomocnika w postępowaniu w sprawie rekursu jest prawem, które przysługuje podmiotowi czynnemu rekursu, ale nie jest obowiązkiem¹².

Osoba posiadająca zatem ogólną zdolność prawną oraz konkretną legitymację legitymację do wniesienia rekursu, o czym była już mowa, może ze swego prawa skorzystać w określonym przez prawo

¹¹ Por. F. D'OSTILIO, *Il diritto amministrativo della Chiesa*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1991, s. 474. Możliwość skorzystania z pomocy adwokata, zdaniem autora, jest gwarancją należytej ochrony jego interesów osoby wnoszącej rekurs. Oznacza też w praktyce ochronę podmiotowych praw wiernych wobec działań administracji kościelnej w odniesieniu do tychże wiernych.

¹² Por. M.A. ORTIZ, *I ricorsi gerarchici*, w: *I giudizi nella Chiesa. Processi e procedure speciali*, Glossa, Milano 1999, s. 55-56. Autor pisze: „Quest'intervento del patrono nell'elaborazione degli atti amministrativi – che potrebbe facilitare il raggiungimento dello scopo così sentito dal legislatore di promuovere la risoluzione pacifica dei conflitti – era anche contemplato nei lavori di revisione del Codice, dove si augurava che il superiore, nel provvedere alla formazione dell'atto ascoltasse gli interessati «nisi omnino id superfluum sit» e anzi «data ei facultate respondendi, et etiam, dum ne celeritati vel iustitiae noceat, patronum et peritum constituendi»”.

terminie. W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. w kan. 1737 § 2 czytamy, że rekurs należy wnieść w terminie zawitym piętnastu dni użytecznych. W zależności jednak od rodzaju aktu, dzień od którego biegnie termin złożenia rekursu jest inny. W przypadku rekursu do Dykasterii Duchowieństwa od dekretu biskupa diecezji lub jego delegata termin piętnastu dni użytecznych biegnie od dnia zawiadomienia o dekrete, w którym autor aktu pierwszy dekret poprawił lub go odrzucił¹³. W odniesieniu zaś do aktu, który pomimo złożenia prośby do jego autora o poprawienie go lub odwołanie, zastosowano milczenie czyli autor nie podjął żadnej decyzji, termin piętnastu dni użytecznych za złożenie rekursu biegnie od trzydziestego dnia od daty złożenia prośby¹⁴. Prawodawca określając termin złożenia rekursu mówi o piętnastu dniach użytecznych, oznacza to, że termin złożenia rekursu nie obejmuje dni, w których osoba nie mogła skorzystać z prawa wniesienia rekursu z powodu choroby.

Rekurs hierarchiczny winien być złożony bezpośrednio do Dykasterii, ale osoba wnosząca rekurs może go złożyć również przed przełożonym, który wydał zaskarżany akt administracyjny. W tym przypadku ten zaś ma obowiązek natychmiast (*statim*) przesłać go do Dykasterii Duchowieństwa¹⁵. Rekurs winien być złożony na piśmie. Winien też zawierać wszystkie informacje konieczne do jego rozpatrzenia, a więc winien wskazywać autora rekursu, autora zaskarżanego aktu oraz akt, który podlega zaskarżeniu. Jeśli to możliwe można dołączyć kopię aktu. Rekurs winien ponadto wskazywać motyw formalny, na którym się opiera oraz *petitum*, czyli konkretną decyzję, której autor rekursu pragnie uzyskać od przełożonego rozpatrującego rekurs. W przypadku wyznaczenia adwokata lub pełnomocnika jego personalia mogą być wskazane w rekursie, choć samo wyznaczenie może nastąpić już po złożeniu rekursu. Można też dołączyć dowody, choć i te można sprecyzować w trakcie trwania postępowania¹⁶.

¹³ Por. kan. 1735 KPK.

¹⁴ Por. kan. 1735 KPK.

¹⁵ Por. kan. 1737 § 1 KPK.

¹⁶ Por. M.A. ORTIZ, dz. cyt., s. 77.

Złożenie rekursu może wywoływać zarówno skutek przekazujący (*effectus devolutivus*), jak i zawieszający (*effectus suspensivus*). Skutek przekazujący polega na przejęciu kompetencji nad zaskarżonym aktem administracyjnym przez organ, do którego został złożony rekurs. Skutek zawieszający polega na zakazie wykonania aktu oraz wprowadzania jakichkolwiek zmian do zaskarżonego aktu od momentu zawieszenia wykonania aktu do czasu wydania decyzji przez Dykasterię Duchowieństwa. Złożenie rekursu samo w sobie nie zawiesza wykonania aktu administracyjnego, z wyjątkiem przypadków wyraźnie wskazanych *ex iure*, do których należy oprócz innych rekursów od dekretu, w którym została wymierzona lub zdeklarowana kara¹⁷.

4. Faza dowodowa

W postępowaniu dotyczącym rekursu hierarchicznego Dykasteria Duchowieństwa podejmuje decyzję co do przyjęcia lub odrzucenia rekursu. Zgodnie z kan. 57 § 1 KPK organ administracyjny, do którego został złożony rekurs, ma trzy miesiące od dnia jego otrzymania, na wydanie decyzji. Przed wydaniem tego rodzaju decyzji należy jednak przeprowadzić postępowanie wyjaśniające, polegające na zebraniu dowodów i innych dokumentów.

Kodeks Prawa Kanonicznego w normach w nim zawartych nie precyzuje zasad postępowania w sprawie rekursu hierarchicznego. Należy zatem posłużyć się normami, które były zawarte w schematach przygotowujących wydanie Kodeksu, jak tymi, które dotyczą postępowania sądowego, pamiętając jednak o tym, że postępowanie administracyjne z natury ma o wiele prostszy charakter, a czas na rozpatrzenie rekursu wynosi jedynie trzy miesiące.

Dowody przedstawione w postępowaniu administracyjnym w sprawie rekursu hierarchicznego zbierane są w fazie poprzedzającej rozpatrzenie rekursu przed przełożonym wyższym, zwłaszcza jeśli jest nim jedna z dykasterii rzymskich¹⁸. Oznacza to, że przełożony hierarchiczny w praktyce opiera się wyłącznie na materiale

¹⁷ Por. kan. 1353, 1342 § 2, 1720 KPK.

¹⁸ Por. kan. 697 § 1-2, 1742 § 1, 1745 KPK.

dowodowym zebrany uprzednio, może natomiast zarządzić przesłuchanie autora rekursu, w celu bliższego wyjaśnienia sprawy i bardziej dokładnego poznania jego motywacji. Wynika to z normy zawarte w kan. 1738 KPK, w myśl, której przełożony zawsze może nakazać, pomimo ustanowienia adwokata i pełnomocnika, by wnoszący rekurs sam się stawił w celu przesłuchania. Norma ta oznacza, że takowe przesłuchanie zarządza przełożony rozpatrujący rekurs, nie oznacza jednak, iż sam zainteresowany nie może o to poprosić. Należy jednak podkreślić, że prośba ta nie oznacza prawa, a zatem w gestii przełożonego hierarchicznego pozostaje decyzja co do ewentualnej konieczności przesłuchania autora rekursu.

W odniesieniu do rekursów rozpatrywanych w dykasteriach rzymskich stosuje się niektóre normy zawarte Ogólnym Regulaminie Kurii Rzymskiej, jak i normy specjalne każdej z dykasterii¹⁹. W odniesieniu do fazy dowodowej należy zauważyć, że jeśli idzie o rekursy rozpatrywane przez dykasterie rzymskie materiał dowodowy jest przedstawiany przez zainteresowane podmioty lub decyzję o jego zebraniu podejmuje ogólnie mówiąc dykasteria. Wszelkie kopie dowodów są przesyłane każdemu z podmiotów zainteresowanych, a ewentualne przesłuchanie autora rekursu lub świadków odbywa się przed urzędnikiem dykasterii, który występuje w postępowaniu administracyjnym jako notariusz lub przed delegowanym organem sądowniczym miejsca zamieszkania danej osoby. Dykasteria w celu należytego poznania sprawy i jej rozstrzygnięcia korzysta też z opinii jednego lub kilku konsultorów. Po przedstawieniu przez zainteresowane podmioty swoich uwag, Delator sprawy przygotowuje *status questionis* i informuje o nim Kongres. Jego zadaniem jest też zredagowanie dekretu w oparciu o decyzję podjętą przez Kongres²⁰.

5. Decyzja organu hierarchicznego

W myśl normy zawarte w kan. 57 § 1 KPK kompetentna władza, w tym przypadku Dykasteria Duchowieństwa, winna podjąć decyzję

¹⁹ Por. E. LABANDEIRA, *Trattato*, dz. cyt., s. 469.

²⁰ Por. M.A. ORTIZ, dz. cyt., s. 80.

w ciągu trzech miesięcy od otrzymania rekursu. Po upływie tego terminu, zgodnie z normą zawartą w kan. 57 § 2, jeśli nie wydano dekretu, należy domniemywać odpowiedź negatywną²¹. Oznacza to, że brak decyzji w określonym w prawie terminie jest jednoznaczny z oddaleniem rekursu czyli z decyzją negatywną dla jego autora. Warto w tym miejscu jedynie dodać, że brak decyzji, zgodnie z kan. 57 § 3 KPK, nie zwalnia przełożonego hierarchicznego od obowiązku wydania dekretu, a także od obowiązku naprawienia ewentualnej szkody.

Określony w kan. 57 § 1 KPK termin trzech miesięcy na rozpatrzenie rekursu, co ważne, nie może być przedłużony i nie zwalniają od obowiązku wydania dekretu nawet okoliczności obiektywne związane z trudnościami dotyczącymi zebrania dowodów, a więc np. przesłuchania autora rekursu. Dekret zawierający decyzję podjętą przez przełożonego hierarchicznego, zgodnie z normą zawartą w kan. 51 KPK, powinien być wydany na piśmie, z podaniem przynajmniej ogólnej motywacji. Nie wydaje się, aby motywacja była wymagana do ważności dekretu, o ile nie jest to wyraźnie stwierdzone w określonej normie²², wystarczy aby była to motywacja sumaryczna lub odnosząca autora rekursu do tej podanej w dekreście zaskarżonym²³.

Ponieważ dekret osiąga swój skutek w momencie wykonania²⁴ powinien być doręczony zgodnie z przepisami prawa jako prawomocny dokument²⁵. Jak zauważa C. Gullo, nie wystarczy przesłanie jedynie samej decyzji, ale integralnego dekretu wraz z zawartą w nim motywacją. Jeśli zaś motywacja, o której mowa, miała jedynie charakter odnoszący się do tej zawarte w akcie administracyjnym zaskarżonym,

²¹ Kan. 57 § 2 brzmi: „Hoc termino transacto, si decretum nondum datum fuerit, responsum praesumitur negativum, ad propositionem ulterioris recursus quod attinet”.

²² Por. kan. 699 § 1 KPK.

²³ Kan. 1617 KPK brzmi: „Ceterce iudicis pronuntiationes, Prater sententiam, sunt decreta, quae si mere ordinatoria non sint, vim non habend, nisi saltem summarie motiva exprimant, vel ad motiva in alio actu Expressa remittant”.

²⁴ Por. kan. 54 § 1 KPK; art. 120 § 3 RGCR.

²⁵ Por. kan. 54 § 2 KPK.

czyli była dokonana *per relationem*, należy też załączyć akt z motywacją, do której się ona odnosi²⁶.

Decyzje definitywnie rozstrzygające spór administracyjny, powstałe w wyniku wniesionego rekursu hierarchicznego, mogą być różne. Norma zawarta w kan. 1739 KPK precyzuje poszczególne rodzaje decyzji, jakie może podjąć przełożony hierarchiczny w odniesieniu do rozpatrywanego rekursu²⁷. Przełożony hierarchiczny może potwierdzić akt administracyjny, może go uznać za nieważny lub unieważnić, może go odwołać, poprawić, zastąpić innym lub go uchylić. Jakkolwiek w myśl kan. 1739 KPK istnieje siedem różnych możliwych rodzajów decyzji, jakie może podjąć przełożony hierarchiczny, to jak już wcześniej zauważono, w praktyce ostatnia z nich czyli uchylenie pokrywa się z zastąpieniem aktu, gdyż uchylenie wymaga jego ponownego wydania. Taką opinię jednoznacznie przedstawia choćby E. Labandeira²⁸.

Hierarchiczny organ władzy administracyjnej jest zatem władny wydać decyzję potwierdzającą zaskarżony akt, co w praktyce oznacza oddalenie rekursu. Skutek takiej decyzji jest identyczny, jak w przypadku braku decyzji przełożonego hierarchicznego w określonym przez prawo terminie, o czym była mowa. Przełożony hierarchiczny, który przyjmuje rekurs może przede wszystkim stwierdzić niezaistnienie lub nieważność aktu administracyjnego. Ma to miejsce w sytuacji, gdy akt jest nieistniejący lub nieważny na mocy prawa tzn. pozbawiony jakiegoś elementu lub przymiotu wymaganego do jego ważności, w oparciu o normę zawartą w kan. 124 § 1 KPK²⁹, albo wydany jest podmiot absolutnie nie mający kompetencji do jego wydania lub zawierający wadę co do formy skutkującą nieważnością

²⁶ Por. C. GULLO, dz. cyt., s. 96.

²⁷ Kan. 1739 brzmi: „Superiori, qui de recursu videt, licet, prout casus ferat, non solum decretum confirmare vel irritum declarare, sed etiam rescindere, revocare, vel, si id Superiori magis expedire videatur, emendare, subrogare, ei obrogare”.

²⁸ Por. E. LABANDEIRA, *I ricorso gerarchico*, dz. cyt., s. 84.

²⁹ Kan. 124 § 1 brzmi: „Ad validitatem Artus iuridici requiritur ut a persona habili sit positivus, atque in eodem adsint quae actum ipsum essentialiter constituunt, necnon sollmnia et requisita iure ad validitatem actus imposita”.

aktu³⁰. Należy jednak zauważyć, że jakkolwiek w tym przypadku akt administracyjny jest nieważny *ipso iure* istnieje konieczność stwierdzenia owej nieważności, z racji na domniemanie jego ważności, zawarte w kan. 124 § 2 KPK³¹. Przełożony hierarchiczny może unieważnić zaskarżony akt, który jakkolwiek nie jest nieważny *ipso iure*, ale z racji na zawarte w nim wady, może stać się przedmiotem decyzji unieważniającej go³². Przełożony może następnie odwołać akt, który pomimo że jest zgodny z prawem, jego zdaniem jest niestosowny, nieużyteczny czy wręcz szkodliwy. Zatem przyczyna odwołania aktu nie znajduje się w sferze jego legalności, ale jego merytoryczności, w odniesieniu do dobra osoby zainteresowanej i dobra publicznego Kościoła³³. Zgodnie z kan. 1739 KPK przełożony hierarchiczny może też zaskarżony akt poprawić, jeśli zawiera on błędy³⁴, może go wreszcie zastąpić innym całkiem nowym³⁵.

Jakkolwiek kan. 1739 nie wspomina nic o możliwości orzeczenia dotyczącego naprawienia szkód, będących konsekwencją aktu administracyjnego, zdaniem M.A. Ortiz'a jest to możliwe zarówno w przypadku zastąpienia aktu innym jak i jego uchylenia³⁶. Potwierdza to również F. D'Ostilio dodając, że możliwość taka wynika jasno z kan. 128, 221 i 144 § 2 KPK³⁷.

Wnioski

Procedura rekursu do Dykasterii Duchowieństwa ma na celu odwołanie od decyzji Przełożonego, który poprzez dekret pozasądowy nakłada określoną karę na osobę dopuszczającą się przestępstwa. Decyzja definitywna, rozstrzygająca rekurs hierarchiczny, rodzi

³⁰ Por. kan. 10, 65 § 3, 90 § 1, 125, 126, 182 § 2, 1331 § 2 KPK.

³¹ Kan. 124 § 2 brzmi: „Actus iuridicus quoad sua elementa externa rite positus praesumitur validus”.

³² Por. kan. 125 § 2, 126, 149 § 2, 166 § 2 KPK.

³³ Por. kan. 47, 73, 93 KPK.

³⁴ Por. kan. 1734 § 1, 1735 KPK.

³⁵ Por. kan. 1425 § 5 KPK.

³⁶ Por. M.A. ORTIZ, dz. cyt., s. 83.

³⁷ Por. F. D'OSTILIO, dz. cyt., s. 475.

obowiązek podporządkowania się jej po stronie wszystkich zainteresowanych podmiotów. W wypadku, gdy któryś z podmiotów, a więc podmiot czynny lub bierny, uważa, że został pokrzywdzony decyzją rozstrzygającą rekurs hierarchiczny, wydaną przez Dykasterię Kurii Rzymskiej, może wnieść rekurs do drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej lub zwrócić się do papieża z prośbą o łaskę, zwaną *beneficium novae audientia*.

Jakkolwiek rekurs łaski nie jest zwyczajnym środkiem odwoławczym to jednak zawsze istnieje taka możliwość, jak wynika z normy zawarte w kan. 1417 KPK, w myśl, której z racji prymatu Biskupa Rzymskiego wolno każdemu wiernemu swoją sprawę, czy to sporną, czy karną, w każdym stadium sporu, przenieść do rozpatrzenia Stolicy Świętej lub do niej ją wnieść.

The recourse to the Dicastery of the Clergy

The 1983 Code of Canon Law, when regulating the provisions regarding hierarchical recourse, does not apply only to the Congregation of the Roman Curia, but to every hierarchically higher administrative body. The author's subject of interest is recourse to the Dicastery of the Clergy in the event that the bishop of the diocese or his delegate issues an extrajudicial decree imposing a penalty for an offense under can. 1395 CCP. According to can. 1737 § 1 of the Code of Civil Procedure, anyone who feels aggrieved by an administrative act has the right to file a recourse to the hierarchical superior of the author of the administrative act. Therefore, the article discusses the issues of the motive, object, subject of the recourse, and especially the procedure for entering the Dicastery of the Clergy.

Słowa kluczowe: rekurs; Dykasteria Duchowieństwa; dekret; akt administracyjny; procedura

Keywords: recours; Dicastery of the Clergy; decree; administrative act; procedure

NOTA O AUTORZE

Ks. prof. dr hab. Grzegorz Leszczyński – profesor w Katedrze Teorii i Filozofii Prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, Oficjał Trybunału Metropolitalnego Łódzkiego.